

Brottslighet och namnpublicering

Ester Pollack*

Har det blivit vanligare med namnpublicering av brottslingar? Har de etiska reglerna luckrats upp? Vad betyder de sociala medierna för publicering av namn? Är vi mer restriktiva i Sverige än till exempel i Storbritannien? Det här är frågor som journalister återkommande ställt till mig under närmare två decennier, ofta i samband med ett eller annat uppmärksammat brottsfall där namnpublicering lett till debatt. Jag tillfrågas i egenskap av ”expert”, en forskare som bedrivit studier om brottsjournalistik och bland annat skrivit en avhandling om kriminaljournalistikens och kriminalpolitikens historiska utveckling. Därför hoppas man att jag vet hur det förhåller sig med namnpublicering – men jag har fram till nu fått bli svaret skyldig.

* Ester Pollack är professor i journalistik vid Institutionen för mediestudier, Stockholms universitet. Hon forskar främst om samspelet mellan svensk kriminalpolitik och kriminaljournalistik, rapporteringen om Förintelsen i Sverige, utvecklingen av journalistik om politiska skandaler i Norden och källkritikens betydelse i en tid av desinformation och propaganda. Hon har publicerat sig vetenskapligt såväl som populärvetenskapligt inom alla dessa forskningsområden. Den senaste boken är skriven tillsammans med Sigurd Allern, *Källkritik! Journalistik i lögnens tid*, 2019, Lund: Studentlitteratur.

I det etiska regelsystem som växt fram över tid, från den första ansatsen på 1920-talet till idag då det omformats till att inkludera också etermedier och bli *Publicitetsregler – etik för press, radio och tv* (från och med den 1 januari 2020) har varsamhet med namnpublicering stått centralt. Det självpåtagna regelverket föddes för att stävja pressens namnpublicering av villkorligt dömda brottslingar, med Publicistklubben som drivande kraft.¹ Idag ses systemet som ett publicitets-skydd för alla enskildas integritet.

Nedan presenteras några resultat av en studie av hur namnpubliceringen sett ut i tre svenska dagstidningar under åren 2014 respektive 2019.² Det är *Dagens Nyheter* (DN), *Expressen* och *Aftonbladet* som analyserats. Ett syfte har varit att jämföra en morgontidning (Sveriges till upplagan största) med två olika kvällstidningar³. Morgontidningars behandling av brottslighet har traditionellt haft en mer återhållsam karaktär än kvällstidningarnas, vars ”nyhetsmix” bland annat prioriterat brott som en central kategori (Allern, 2001). Ett vanligt antagande i linje med detta är att morgontidningarna är mindre benägna att publicera namn på gärningsmän än kvällstidningarna. Kan den hypotesen

¹ <https://medieombudsmannen.se/publicitetsregler/medieetikens-historia/>

² Ett stort tack till Kalle Färm som genomfört kodarbetet såväl som insamlingen av material.

³ ”Kvällstidning” är en benämning som överlevt det faktum att dessa tidningar sedan länge också ges ut om morgonen. ”Tabloider” är ofta använd som synonym. Termen refererar inte till format, men, precis som ”kvällstidning”, till innehåll och form, med en särskild sorts ”nyhetsmix”, bildanvändning, tilltal (betraktat som ”folkligare”) och övrig framtoning. Indelningen i populär- respektive elittidningar är också vanlig, här behålls kvällstidnings- och morgontidningsbeteckningen.

bekräftas? Om så är fallet, har tidningstyperna närmat sig varandra under de två nedslagsåren som studerats?

Ytterligare ett syfte har varit att undersöka den längre historiska utvecklingen av namnpublicering. Den enda svenska studie där namnpublicering systematiskt undersökts i ett historiskt jämförande perspektiv, är **Britt Börjessons** *Brott och publicitet. Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet* från 1988.⁴ Hennes undersökning behandlar kriminaljournalistikens utveckling både vad gäller omfattning, innehåll och form. Hon analyserar två morgontidningar, *Göteborgsposten* och *DN*. Frågan om eventuella förändringar i namnpubliceringspraxis utgör en del av hennes studie. För att kunna göra jämförelser bakåt i historien, görs här ett försök att i möjligaste mån upprepa Börjessons kodschema.⁵

Kriminaljournalistik och samhällsförändring

Brottslighet har alltid utgjort en viktig del av de journalistiska nyhetsberättelserna. Skälen till detta är många. Ett nyhetskriterium är avvikelse från det ”normala”, något brott uppfyller särdeles väl. Frågor om rätt och fel, sant och falskt, om maktförhållanden och rättsväsendets olika roller står centralt och attraherar en publik (Pollack 2001, 2020, Surette 2015). Under 1900- och 2000-talen har stora samhällsförändringar ägt

⁴ Hennes rapport var del av ett större forskningsprojekt, *Publicistisk sed* vid Göteborgs universitet, med professor Lennart Weibull som projektledare och finansierat av HSFR, Vetenskapsrådets föregångare.

⁵ Vi vill rikta ett särskilt tack till Britt Börjesson som frikostigt delat med sig av diskussioner om definitioner och kodning.

rum som på olika sätt påverkat medierapporteringen om kriminalitet. Det gäller exempelvis för brottsutveckling, lagstiftning och straffpåföljder; liksom för kriminalpolitik och allmänna normuppfattningar. Kortfattat kan brottsutvecklingen beskrivas som ett ökat antal polisanmälda brott från början av 1950-talet (von Hofer, 1985), men en nedgång av lagföringar från 1970-talet till 2017 (Bäckman, m fl, 2020). Från framförallt början av 1990-talet minskar stöldbrottsligheten medan våldsbrottsligheten ligger tämligen stabilt och narkotikabrottsligheten ökar (ibid). Dödligt våld har dock ökat något under de senaste åren, till följd av skjutningar inom kriminella miljöer. Våldsnivån ligger emellertid sammantaget fortfarande lägre än i början av 1990-talet (Brå, 2019). Påföljdsförändringar har under samma period gått i neoklassicistisk riktning från minskad betoning av prevention till ökad betoning av straffvärde (Tham, 2018).

Synen på gärningspersoner har utifrån kriminalpolitiskt tänkande således varierat avsevärt över tid, något som också blir tydligt i pressens brottsberättelser. Från 1950-talets skildringar av en person med individuellt ansvar för sina gärningar till en gärningsperson präglad av social utsatthet och klassbakgrund på 1970-talet åter till en individ som utkrävs eget ansvar under 1990- och 2010-talen (Pollack, 2001, 2020). Det betyder dock inte att brottsjournalistiken på ett enkelt sätt korrelerar med brottsutvecklingen (Hammarlund & Andersson, 2018). Olika tider fokuserar på olika brottsfrågor, även om vissa generella drag, såsom prioriteringen av det mest dramatiska, går igen. En rad faktorer, exempelvis kriminalpolitikens inriktning och alla

dess olika aktörer liksom medieutvecklingen, utövar inflytande.

Över tid har en revolutionerande medieutveckling skett, från 1920-talet och fram till idag, den period för vilken namnpublicering av gärningspersoner nedan diskuteras. Själva mediestrukturen, medieinstitutionerna och organisationerna har genomgått omfattande förändringar, liksom journalistrollen och journalistiken. Den ekonomiska situationen för framförallt pressen har under de senaste decennierna varit hårt pressad då stora delar av annonsmarknaden tagits över av teknikjättarna och den digitala omställningen av mediers intäkter inte tillnärmelsevis kunnat ersätta denna inkomstkälla. Bland annat har det inneburit nedskärningar på många redaktioner och knapphändigare resurser för nyhetsbevakningen. Vi har också förändrat vårt sätt att använda medier, speciellt efter den digitala revolutionen. De så kallade traditionella medierna, inklusive dagstidningar, spelar dock fortfarande en viktig roll för spridning av nyheter, också på brottslighetens område. Inte minst har de betydelse som en arena för kriminalpolitisk debatt och det offentliga samtalet om rättsfrågor. Frågor om brott och straff, rädsla och trygghet utgör ett politikområde med stort engagemang, och för många olika intressen och aktörer på kriminalpolitikens område kanaliseras detta via medierna.

I den högerpopulistiska våg som präglat många länder under det senaste decenniet har brottsfrågorna, ofta förbundna med migration, utgjort ett dominerande tema i mycket av politisk debatt. Brottslingen ser i den kontexten ut att vara en symbol för alla samhällets tillkortakommanden och kraven på strängare straff och

ökade polisresurser diskuterats återkommande. Att namnge misstänkta och gärningspersoner i offentligheten, inte sällan försöksvis identifierade av amatör-detektiver, är ett tillvägagångssätt som praktiseras och saluförs i vissa sociala medier och nätsajter. Har detta utövat en press på de medier som är anslutna till det etiska regelverket?⁶

Material och metod

Britt Börjessons studie från 1988 undersökte två stora morgontidningar, *Göteborgsposten* och *DN* under två veckor för åren 1920, 1935, 1950, 1975 och 1980. I likhet med hennes undersökning har sista veckan i mars och september valts ut för år 2014 och år 2019⁷ för *DN*, *Aftonbladet* och *Expressen*. Med hjälp av databasen *Svenska dagstidningar* sållades alla artiklar som behandlade olika former av brottshandlingar eller misstänkta brottshandlingar ut på de valda datumen. Alla bilagor till tidningarna (Sport, Kultur, *DN*:s Stockholmssektion) ingick i undersökningen, dock inte extratidningar såsom *Expressens* söndagsbilaga som man får betala extra för.⁸

En avvägning var att artiklarna skulle fokusera på faktiska brott. Artiklar som behandlade exempelvis brottsstatistik, politiska beslut inom brottsområdet

⁶ Anslutna är de som är medlemmar av *TU-medier i Sverige*, *TV4*, *SVT*, *SR*, *UR* samt fristående medieplattformar som frivilligt anslutit sig till det pressetiska systemet (<https://medieombudsmannen.se>).

⁷ De fyra veckor som studerades blev därmed: 24–30 mars 2014, 22–28 september 2014, 25–31 mars 2019 och 23–29 september 2019.

⁸ Krönikor, ledare, insändare ingick ej utan endast artiklar som kan anses tillhöra nyhetsjournalistiken, inkluderat nyhetsanalyser.

eller som bara antydde brottsliga handlingar utan fokus eller fakta ingick inte i undersökningen. För att hålla undersökningen konsekvent med den tidigare studien togs beslutet att undersöka de fysiska dags-tidningarna snarare än de tre mediernas nätupplagor. Samtliga tidningar lästes igenom i sin helhet för att bedöma vilka artiklar som uppfyllde angivna kriterier. Urvalet resulterade i 800 artiklar (se tabell 1).⁹ Ett kodschema med 31 olika variabler konstruerades baserat på Börjessons schema från 1988.¹⁰ Kodningsenheten för studien är artikel, oavhängigt av storlek. En av variablerna skiljer dock mellan olika typer texter, med notis som en egen kategori.¹¹

Utrymmet medger endast att ett mindre urval av alla resultat kan presenteras här. Först sägs något om brottsartiklarnas plats och placering i de tre tidningarna, därefter om namnpublicering och andra identitetsmarkörer. Så görs en jämförelse med ovan nämnda studie från 1988 och avslutningsvis försöker jag besvara några av de frågor jag inledningsvis ställde.

⁹ Det vi inte genomfört är volymmätning av brottsnyheter i de olika tidningarna och vi kan därför inte säga något om utvecklingen av deras relativa andel av all nyhetsrapportering. Börjesson gjorde också en kvalitativ studie av mordfall, något vi inte heller följt upp här.

¹⁰ I kategorin "Mord och dråp" har "Vållande till annans död" tillförts och i kategorin "Rån" har "Utpressning" tillförts. Data-relaterade brott blev en ny kategori.

¹¹ Reliabiliteten, dvs att kodningen ska vara så pass konsekvent att studien kan upprepas av andra med snarlika resultat, testades genom att ett intrakodartest genomfördes. En och samma kodare kodade om ett urval av 100 texter (av totalt 800 texter). Kravet om att varje variabel ska kodas på samma sätt i åtminstone 80 procent av fallen uppfylldes för samtliga variabler som ingått i denna studie.

Omfattning, plats och placering

För att sätta namnpublicering av gärningspersoner i kontext behöver vi först veta hur de tre tidningarnas brottsbevakning ser ut. *Expressen* är den tidning som publicerar flest artiklar om brott under de utvalda veckorna, därefter följer *DN* och sist kommer *Aftonbladet*. Mönstret med en tydlig ökning mellan de två åren är densamma för alla tre tidningar, men mest dramatisk för *Expressen* (se tabell 1). Här bör det läggas till att översikten ger en något skev bild av det utrymme som rapporteringen ges i de olika tidningarna, då nästan hälften av *DN*:s material under de två åren är notiser.¹² Otvetydigt är att brottsrapportering prioriteras högre 2019 än 2014. Om detta blir en varaktig trend, får tiden utvisa.

Tabell 1. Artiklar om brott i 2014 och 2019 i tre svenska tidningar. Antal och procent inom tidning.

År	Dagens Nyheter	Expressen	Aftonbladet
2014	120 (43 %)	84 (28 %)	95 (43 %)
2019	160 (57 %)	216 (72 %)	125 (57 %)
Total	280 (100 %)	300 (100 %)	220 (100 %)

En viktig kontext är i vilka skeden av en brottshändelse som rapporteringen sker. Studien av de tre tidningarna 2014/2019 visar att det mesta av brottsrapporteringen, 79 procent, sker i ett skede då ännu ingen dömts för något brott. Här rapporteras om att nya brott begåtts, om polisens undersökningar och utredningar och om rättegångar innan någon dom fallit.

¹² *Expressen* har knappt 2 procent notiser, *Aftonbladet* knappt 8.

Behandlar tidningarna inrikes eller utrikes brotts-
händelser? Ungefär tre av tio brottstexter handlar om
kriminalitet som sker utrikes, resten om inrikes hän-
delser. Det är små skillnader mellan tidningarna. Hur
mycket av brottsrapporteringen hamnar på första-
sidan? Kvällstidningarna uppvisar en lite högre andel,
9 procent vardera, av förstasidestexter än morgon-
tidningen med 4 procent. Läger man emellertid till
förstasida på bilaga höjs andelen för *DN*. Den samlade
skillnaden är således marginell.

Namnpublicering

I vilken utsträckning återger de tre tidningarna namnen
på antagna gärningspersoner¹³? Huvudresultatet är att
de flesta brottsartiklar *inte* namnger brottslingar (se
tabell 2).

**Tabell 2. Publiceringar av namn på antagna brottslingar
i tre svenska tidningar 2014/2019. Antal och procent.**

Namn	Dagens Nyheter	Expressen	Aftonbladet
Ej namngivna	220 (79 %)	182 (61 %)	153 (70 %)
Namngivna	60 (21 %)	118 (39 %)	67 (31 %)
Summa	280 (100 %)	300 (100 %)	220 (101 %)

Expressen står för den högsta procentuella andelen av
brottsartiklar där gärningspersoner namnges, så föl-
jer *Aftonbladet* och sist placerar sig *DN*. Här har åren
2014 och 2019 lagts samman, då inga betydande skill-
nader fanns mellan dem.

¹³ "Gärningsperson" används omväxlande med "brottsling". Distinktionen
"antagna" är viktig och gäller för hela materialet. Se kommentar om icke
dömda längre fram.

En väsentlig distinktion gäller huruvida det är ännu inte dömda eller dömda personers namn som publiceras. De tre tidningarna publicerar tillsammans namn i 245 (31 procent) av 800 registrerade artiklar (se tabell 2). Om vi uteslutande ser på artiklarna där namn publiceras, så visar det sig att tre fjärdedelar av de gärningsmän som nämns i artiklar *inte* är dömda.

Hur förhåller det sig med brottstyp och namnpublicering? I tabell 3 har flera brottskategorier slagits samman till tre brottstyper: brott mot person, egendomsbrott samt övriga brott.¹⁴ För alla tre tidningar gäller att namnpublicering i kategorierna "brott mot person" och "övriga brott" dominerar tydligt över namnpublicering vid "egendomsbrott".

Tabell 3. Artiklar med namnpublicering efter brottstyp i tre svenska tidningar 2014/2019. Antal och procent.

Brottstyp	Dagens Nyheter	Expressen	Aftonbladet
Brott mot person	13 (22 %)	50 (42 %)	28 (42 %)
Egendomsbrott	12 (20 %)	17 (14 %)	13 (19 %)
Övriga brott	34 (58 %)	51 (43 %)	26 (39 %)
Summa	59 (100 %)	118 (99 %)	67 (100 %)

Som framgår av fotnot 14 är kategorin övriga brott tämligen omfattande. Det kan delvis förklaras av att en rad brottstyper samlats här, bland andra narkotikabrott, en brottslighet som efter kriminaliseringen av narkotika-

¹⁴ I brott mot person ingår: mord (försök)/ dråp/vållande till annans död, misshandel, kidnappning/frihetsberövande, övrigt/odefinierat våld, våldtäkt/sexuella övergrepp, övriga sedlighetsbrott, olaga hot/stalking/ofredande, förtal/vanärande. I egendomsbrott ingår: rån/utpressning, inbrott, stöld/häleri, bedrägeri/förskingring, skattebrott. Övriga brott består av 14 olika kategorier, allt från datarelaterade brott och narkotikabrott till trafikbrott och allmänfarliga brott.

bruk 1988 ökat kraftigt (Bäckman m fl, 2020) och som tidningarna i den här studien flitigt rapporterar om. Också korruption ryms i kategorin, en brottstyp som förekommer betydligt oftare än förväntat. Det förklaras delvis av att utrikesbevakningen i hög utsträckning upptas av anklagelser om den amerikanske presidenten **Donald Trumps** förehavanden. Inrikes blir Telias mutor för att försäkra sig om marknadsandelar i Uzbekistan samt anklagelserna mot Swedbank om pengatvätt stora nyheter efter avslöjanden i SVT.¹⁵

Anges etnicitet och publiceras bild på antagna gärningspersoner?

En omfattande debatt blossar med jämna mellanrum upp om brottslingars etnicitet. Den handlar såväl om frågan om överrepresentation i brottsstatistiken som påståenden om mediers benägenhet att ”dölja” etnisk härkomst. Publicitetsreglerna tillsäger att berörda personers etniska tillhörighet inte ska framhävas ”om de saknar betydelse i sammanhanget och är missaktande” (<https://medieombudsmannen.se/publicitetsregler>). Studien visar att gärningspersoners etnicitet sällan omskrivs i de tre tidningarna. Stor återhållsamhet präglar uppenbarligen tidningarnas policy. Totalt finns etnicitet återgivet i 56 texter av 800. Oftast anges etnicitet i *Expressen* (9 %), därefter följer (något överraskande) *DN* (7 %) och minst benägen att publicera uppgifter om gärningspersoners etnicitet är *Aftonbladet* (4 %). I

¹⁵ Om internationellt samarbete mellan grävande journalister vid avslöjande av korruption, se Pollack & Allern (2018).

knappt hälften av de få artiklarna som nämner etnicitet finns också namn nämnt.

Tabell 4. Är artiklar om brott i tre svenska tidningar illustrerade med bild? Antal och procent.

Bild?	Dagens Nyheter	Expressen	Aftonbladet
Nej	252 (90 %)	159 (53 %)	159 (72 %)
Ja, identifierande	27 (10 %)	102 (34 %)	53 (24 %)
Ja, men avidentifierad	1 (0,4 %)	39 (13 %)	8 (4 %)
Summa	280 (100 %)	300 (100 %)	220 (100 %)

Hur ofta återges gärningspersoner med bild? *Expressen* är den tidning som oftast publicerar bild, därefter följer *Aftonbladet* och på sista plats återfinns DN (se tabell 4). Av dessa är ett mindre antal avidentifierade, det vill säga ”pixlade” eller på andra sätt otydliggjorda. Utrymmet som ges bildmaterial kan tolkas som en indikation på hur uppslagen prioriteras och hur synliga de blir.

Brottsnyheter i historisk jämförelse

Britt Börjessons rapport från 1988 har, som tidigare nämnts, inspirerat till föreliggande studie. Hennes urval av brottstexter kom från två dagstidningar, 908 texter från *Göteborgsposten* och 637 texter från *DN*, totalt 1545 artiklar fördelade över nedslag i fem olika år under 1900-talet. I den studiens tabeller över resultat är de två tidningarnas texter sammanslagna. Det betyder att jämförelsen inte kan göras för *DN* separat. Då det intressanta är det större mönstret över tid och den tendens (den procentuella förändringen) som kan

avläsas, utgör detta inget större problem. För studien från 2000-talet gäller att jag i de jämförande tabellerna nedan lagt samman resultaten för *DN* för åren 2014 och 2019, då dessa skiljer sig mycket lite åt.

Tabell 5. Brottsstyp i Dagens Nyheter/Göteborgspostens artiklar 1920–1980, och i Dagens Nyheter, 2014/2019. Procent.

År	Utländska brott (alla)	Brott mot person	Egendomsbrott	Övriga brott	Summa	Antal artiklar
1920	21	12	25	42	100	137
1935	19	7	40	34	100	337
1950	20	15	35	30	100	341
1965	18	16	35	32	100	484
1980	24	17	30	28	100	246
2014/2019	37	33	11	19	100	277

Kommentar: Upplysningarna för åren 1920–1980 är hämtade från Börjesson (1988).

Två kategorier brottsnyheter visar en ökning över decennierna: utrikesrapporteringen, liksom brottsnyheter som rör brott mot person. Andelen nyheter om egendomsbrott har däremot minskat kraftigt (se tabell 5). Det ökade intresset för brott utanför Sveriges gränser kan rimligen relateras till den större omvärldsorienteringen, sedan 1980-talet har exempelvis Sverige blivit medlem i EU (1995) och internationaliseringen av samhällslivets olika dimensioner har ökat kraftigt.

Förklaringen till den större fokuseringen på brott mot person, kan inte enbart sökas i brottsutvecklingen. Det dödliga våldet ökade något under perioden vi ana-

lyserat, men är lägre än i början av 1990-talet (Brå, Rapport 2019:6). Konflikter inom kriminella miljöer ökade dock kraftigt, med dödliga skjutningar som följd, mycket uppmärksammade i medier och offentlig debatt. Belysningen av det samhällsproblemet bör rimligen ha gjort avtryck i mediebevakningen. Samtidigt kan kombinationen av en hårdnande mediemarknad med ökad konkurrens och åtföljande prioritering av ”säljande” nyheter samt ett tryck från en politisk dagordning där brottslighet kommit i fokus, också ha haft en inverkan.

Namnpublicering i historisk jämförelse

Hur ser det ut med namnpublicering i historisk jämförelse? I tabell 6 nedan, som endast omfattar svenska brott, görs åtskillnad på namngivna personer respektive organisationer. Vi kan se stora förändringar över tid. Allt färre brottslingar namnges över tid. Utvecklingen går från att flertalet gärningspersoner namngavs 1920 till att flertalet personer *inte* namnges från 1950 och senare, inkluderat åren 2014/2016. I sin rapport drar Börjesson slutsatsen att efterlevnaden av det etiska regelverket, inrättat 1923, haft effekt (s. 57). Eftersom andelen ej namngivna 2014/2019 bara är marginellt högre än 1980, blir konklusionen att Börjesons resonemang fortsatt gäller.

Tabell 6. Publicering av namn på antagna brottslingar i Dagens Nyheter/Göteborgspostens artiklar 1920–1980, och i Dagens Nyheter, 2014/2019. Procent.

År	Ej namngivna	Namngivna personer	Namngivna organisationer	Summa	Antal
1920	10	74	16	100	99
1935	41	50	8	99	244
1950	73	26	0	99	244
1965	81	15	3	99	344
1980	83	11	6	100	158
2014/2019	79	18	3	100	280

Kommentar: Upplysningarna för åren 1920–1980 är hämtade från Börjesson (1988).

Hur ser det ut om vi ser till brottskategorier och namnpublicering över decennierna? Ett kanske förvånande resultat för den som antar att brottsrapporteringen blivit mer utelämnande över tid, är att namnpubliceringen när det gäller brott mot person sjunker rejält över tid för dessa morgontidningar. Nära 90 procent av gärningspersoner som begått eller misstänktes för brott mot person, alltså vålds- och sexualbrott av olika slag, namngavs på 1920-talet. Åren 2014/2019 återges i *Dagens Nyheter* endast namn för lite drygt tio procent gärningspersoner som relateras till den typen brott. Minskningen över tid gäller också för egendomsbrott och övriga brott, men ökar intressant nog något mellan 1980 och 2014/2019 (tabell 7). Om detta blir en bestående trend, får framtiden utvisa. Märk dock också att denna statistik gäller de undersökta morgontidningarna. Som ovan nämnts (se tabell 2) ligger namnpubliceringarna i kvällstidningarna – speciellt i *Expressen*

– på en högre nivå än i DN. För kvällstidningarna har vi inte data för utvecklingen över en längre period.

Tabell 7. Procent artiklar med publicering av namn på antagna brottslingar (svenska brott), efter brottstyp, i Dagens Nyheter/ Göteborgsposten 1920–1980 och Dagens Nyheter 2014/2019.

År	Brott mot person	Egendomsbrott	Övriga brott	Alla
1920	88	83	94	90
1935	43	64	56	59
1950	27	25	29	27
1965	21	16	21	19
1980	22	7	22	16
2014/2019	11	33	29	21

Kommentar: Upplysningarna för åren 1920–1980 är hämtade från Börjesson (1988).

Diskussion: namnpubliceringens praxis

Hur ser rapporteringen om brott, och praxis vad gäller namnpublicering av brottslingar, ut vid mitten och slutet av 2000-talet? Analysen av brottsbevakningen i tre tidningar, *DN*, *Aftonbladet* och *Expressen*, visar att samtliga skriver *mer* om brott 2019 än 2014. Här bör man minnas att ungefär hälften av DN:s texter är notiser. Den tidning som ökar sina brottsnyheter allra mest är *Expressen*, och det är också *Expressen* som toppar listan med totalt flest texter om brott. Samma tidning profilerar sig också med att vara den som oftast publicerar bild på gärningspersoner, i nära hälften av brottstexterna. Därefter följer *Aftonbladet* där bild publiceras för drygt en fjärdedel brottsnyheter och sist kommer *DN* som inskränker sig till att publicera bilder på brottslingar i en tiondel av sina brottsartik-

lar. En möjlig tolkning är att tidningarna inte skiljer sig nämnvärt åt när det gäller själva intresset för att uppmärksamma brott, men utrymmet som ges brottsrapporteringen varierar. Hur detta tar sig uttryck i perspektiv och inriktning, ser ut att variera, men kräver fördjupade kvalitativa analyser.

Och vad gäller för namnpublicering av antagna brottslingar vid mitten och i slutet av 2000-talet? Tidningen *Expressen* ”leder” också i det avseendet, därefter följer *Aftonbladet* och sist placerar sig *DN*. Hypotesen om kvällstidningarnas något större benägenhet att publicera namn på gärningspersoner kan således bekräftas. Namnpubliceringen är dock, som tidigare nämnts, begränsad. För den namngivning som finns, gäller att samtliga tidningar oftare publicerar namn när det handlar om brott mot person, än om egendomsbrott. Alla tre tidningar är emellertid restriktiva med angivande av etnicitet.

Har det då blivit vanligare med namnpublicering ur ett längre historiskt perspektiv, från 1920-talet och fram till idag? Svaret blir nej, så ser inte ut att vara fallet. Här är viktigt att komma ihåg att jämförelsen endast gäller *DN* för 2000-talet och *DN* och *Göteborgsposten* för de tidigare decennierna. Den ökning som sker från 1960- och 80-talen till idag, representeras av namns nämnande för personer som begått egendomsbrott eller ”övriga brott”. Vid brott mot person är tendensen tydlig: allt färre brottslingar namnges över decennierna. Redan på 1950-talet nämndes färre brottslingar vid namn än under 1920- och 30-talen, och denna tendens gäller fortsatt. Hur utvecklingen för kvällstidningarna ser ut i det längre historiska perspektivet vet vi dock inte.

En lärdom från forskningen om kriminaljournalistik är, som ovan nämnts, att nyheterna om brott inte är en enkel spegel av verkligheten, i sammanhanget oftast refererad till som brottsutvecklingen. Namnpubliceringens historia måste relateras till en rad faktorer: uppmärksamhetens inriktning vid en viss tidpunkt, de intressen och aktörer på brottsområdet som är engagerade och det kriminalpolitiska ”klimatet”. Efterlevnaden av det etiska regelsystemet är givetvis också en faktor av betydelse, men även den är beroende av en rad samhälleliga villkor för medierna.

Har det etiska regelverkets efterlevnad över tid luckrats upp? Britt Börjesson drog i sin studie slutsatsen att det etiska regelsystemet verkade som en bromskloss. Det restriktiva förhållningssättet till namnpublicering blev över decennierna etablerat, och när villkoren för pressen på olika sätt förändrades hade också namnpubliceringens praxis kunnat vara betydligt mer tillåtande – om inte acceptansen för återhållsamheten sedan decennier utgjort närmast en journalistisk reflex. Det är en hållning som, åtminstone för den här undersökta morgontidningen, ser ut att ännu idag vara giltig.

Referenser

Allern, Sigurd (2001). *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. Kristiansand: IJ-forlaget.

Brå-rapport (2019). *Dödligt våld i Sverige 1990–2017. Omfattning, utveckling och karaktär*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, Rapport 2019:6.

- Bäckman, Olof, Estrada, Filipe, Nilsson, Anders, och Fredrik Sivertsen (2020). *Den ojämlika brottsligheten. Lagföringsutvecklingen i socioekonomiska grupper 1973–2017*. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Börjesson, Britt (1988). *Brott och publicitet. Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet*. Arbetsrapport nr. 37, Avdelningen för Masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Hammarlund, Johan & Andersson Schwarz, Jonas (2018). Bilder av mord – presstexter om dödligt våld i Sverige 2001–2017. I Truedson, Lars *Sverigebilden. Om journalistik och verklighet*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Hofer, Hanns von (2011). *Brott och straff i Sverige 1750–2010*. Diagram, tabeller och kommentarer. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
- Pollack, Ester (2001). *En studie i medier och brott*. Avhandling, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Stockholms universitet.
- Pollack, Ester & Allern, Sigurd (2018). Disclosure of Scandinavian telecom companies' corruption in Uzbekistan: The role of investigative journalists. *European Journal of Communication*, vol. 33 (1), s. 73–88. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0267323117750697>
- Pollack, Ester (2020). Medierna och brottsjournalistiken. I Granhag, Pär Anders, Strömwall, Leif, Ask, Karl & Lundström, Sara, *Handbok i Rättspsykologi (2 uppl.)*. Stockholm: Liber. Kommande.

- Surette, Ray (2015). *Media, Crime, and Criminal Justice. Images, Realities and Policies*, Fifth Edition. Stamford, USA: Cengage Learning.
- Tham, Henrik (2018) *Kriminalpolitik. Brott och straff i Sverige sedan 1965*. Stockholm: Norstedts Juridik.